

شریعت، حکومت اسلامی و حقوق بشر

گفتار چهارم

اقتصاد سیاسی شریعت

مهدی خلجی

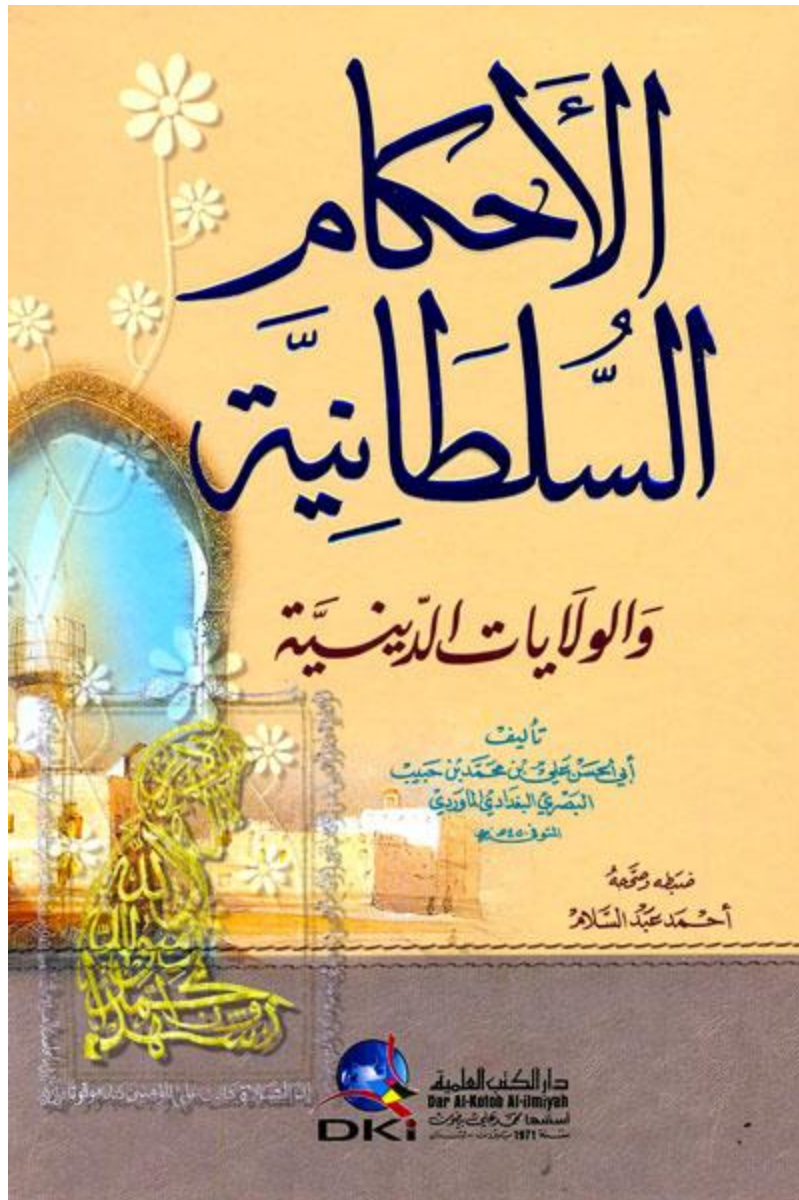
گذار از خلافت به پادشاهی

جدایی نهاد دین از نهاد سیاست
تحول بنیادی در قدرت سیاسی:

آل بویه (۳۲۰-۴۴۷ هجری)

سلجوقیان (قرن پنجم و ششم) آغاز
عصر نظریه پردازی فقیهان درباره‌ی
مشروعیت قدرت و تعریف قلمروها و
اختیارات آن یا به قصد حفظ استمرار

نهاد خلافت در برابر قدرت‌های
نوخواسته (ماوردی) یا از موضع
مخالفت با مشروعیت این نهاد و
استقلال از آنها (فقیهان امامیه: کلینی،
شیخ مفید، شریف رضی، شریف
مرتضی و ابوجعفر طوسی)

«امارت مستولی»

گذار اجتهاد فقهی از گفتمان تحول خلافت به پادشاهی (قول فقیهان متقدم) به گفتمان نهاد سیاسی سلطنت تحت پوشش خلافت-پادشاهی.

تنوع مکاتب فقهی و جداشدن دولت سلطانی از تعلق به تفسیر یا مکتب خاص کلامی فقهی بر عکس دوران خلفای اموی و عباسی.

تقی الدین المقریزی، تاریخ‌نگاری مصری در سده‌ی هشتم هجری می‌نویسد مردم در روزگار او میان حکم شرع و حکم سیاست تمایز می‌نهند:

«شریعت آن چیزی است که خداوند تشریح کرده مانند نماز و روزه و حج و دیگر کارهای نیکو. و سیاست قانونی است که برای رعایت آداب و مصالح و سامان گرفتن امور وضع شده است.»

رابطه‌ی پر تنش سلطان و فقیه

ابن تیمیه: تلاش برای یکی کردن دولت و امت و تطابق سیاست و شرع؛ چالش فقیهی که دولت را «ضروری» می‌داند ولی می‌خواهد با نمایندگی هم‌زمان جماعت و شریعت اقتدار آن را تحت شعاع اقتدار خود قرار دهد و سلطانی که به فقیه نیاز سیاسی دارد ولی مراقب است این نیاز به بدل شدن فقیه به رقیب سیاسی نینجامد.

تجربه‌ی شکست‌خورده‌ی خواجه نظام در تأسیس نظام تعلیم و تربیتی که مراتب قدرت را به بوروکراسی تقلیل دهد.

الگوی دولت سلطانی: مشروعیت را از «امیر مستولی» می‌گیرد به ویژه در قلمرو سپاهیان و حفظ مرزها - و مشروعیت دینی خود را از طریق نقش فقیهان در امر قضا و آموزش

حقوق معنوی

- اختصاص - این مطلب به پروژه توانا مربوط به سازمان E-Collaborative for Civic Education اختصاص دارد و استفاده از آن می بایست با ذکر نام سازمان تهیه کننده انجام شود.
- غیر تجاری - این مطلب برای استفاده های غیر تجاری می باشد و برای هیچ گونه منفعتی بهره برداری نخواهد شد.
- اشتراک - اگر می خواهید هر گونه تغییری در مطلب وارد کنید، شما می توانید حاصل کار را تنها تحت مجوز E-Collaborative for Civic Education منتشر کنید و برای ایجاد بدنه اصلی اطلاعات، این تغییرات را باید با E-Collaborative for Civic Education به اشتراک گذارید.

